GRAMÀTICHE

VOCABULARI ED ESERCIÇIS

DI LENGHE INTERNAÇIONÂL

SPERANTO

PA-I LADÌNS FURLÀNS

PRESIT 2 FRANCHS (LIRIS)

ESPERANTO - UDINE, PIAZZA VITTORIO EMAN. 9A

Necessitât, impuartançe, origin de lenghe neutrâl

La lenghe internaçionâl, ausiliàrie, neutrâl Esperanto je stade inventade da-l-oculiste polàch Lazar Vico Zamenhof (1859-1917) e 'a fo publicade dal 1887. Il pseudonim sot il quâl l'inventór l-ha dât fûr la so lenghe *internacia,* Doktoro Esperanto (il dotór che al spere), l-ha dât il non al gnûf lengâç par disferençiâ-lu dai tanc altris progèç di lenghis artifiçiâls ausiliàriis che son saltaç fûr dal 1620, 1629, 1690 (Bacon, Descartes, Leibnitz) fin ai nestris dis. La bibliografie de lenghe internaçionâl, che rive fin al 1929, 'e comprènd 560 pàginis in quart di sôi titui des òparis, (6332 titui sençe tignî cont di chêi che si ciatin elencâç sot un stess numar), fra i quâi almanco 650 di òparis sore diviarsis lenghis artifiçiâls e 3825 su l' Esperanto. Tirànd vie 376 titui che si riferiscin al Volapük e a-l-Ido, lis 276 òparis che restin 'e dan une idee dal numar straordenari di progèç di lengâç artifiçiâi che nò han vût esit, ma nel stess timp si reste persuadûç che une vore di personis studiosis son stadis atiradis da l' importànt probleme che si po' di che al vedi tormentât i umign fin dai timps plui remòç e cun simpri plui insistençe di man in man che si a-viçinin a la nestre èpuche in cui lis comunicaçiòns 'e son tant frequentis, ràpidis e neçessàriis.

L' Esperanto l' ha risòlt il probleme di capî-si perfetamentri mediànt un lengâç façil, sençe eceçiòns, armoniôs, che al rapresente in sìntesi lis prinçipâls lenghis europeis e specialmentri lis neolatinis e che, par consegnençe, al-è neutrâl, quindi lengâç di duc e di nissùn, che nò-l favurisc une sole naçiòn e nò-l-è une lenghe muarte inadate a lis esigençis dal pensîr moderno che l-ûl sei clar, acessibil a dutis lis inteligençis, mediànt une costruçiòn sempliç e direte. Za quarante ajns i miedis vècios scrivevin ancimò lis ricetis par latin, cun abreviaçiòns e cun caratar che l'ere bon di capî dome il spiçiâr, e chest parcè che la scienço mèdiche oleve sculndi-si ancimò in une spècie di misteri che i profanos nò dovevin penetrâ. Cumò nò si sopuartarèss plui chest contegno reditât dal medioêv, e cussì cu-l difòndi-si de lenghe ausiliâr vegnarà il momènt in cui nissùn di chêi che intindin concludi afârs a vôs o par scrit si adatarân a servî-si di intèrpretis o di tradutôrs che puedin lâ d'acordo cu l' altre part o, par ben che vadi, cioli vie chel puar batòcio che l' ha bisugne di ches-c intermediaris nò simpri fidâç.

Dal pont di visto didatich podin azonzi che il studi da-l'Esperanto al serv benissin di introduçiòn a chel dal latin. Nome cui che in pôch timp al rièsc a tradusi sençe sbàlgios to regularissime e semplìç lenghe internaçionâl, al podarà sei amitûd al studi dal latin plen di iregularitâç e di eceçions, sençe paragòn un mont plui difiçil.

In ultin nò si esortaràn mai avonde lis piçulis nacionalitâç, como la ladine e a plui fuarte rasòn la furlane, a studià e a meti in pràtiche la lenge ausiliâr, essint chest il sôl mûd di liberà-si de fadie e dal timp che l'ocôr par imparà dos o tre altris lengâç in plui de pròprie lenghe naçionâl. Infati ju albanês e' scugnin savê taliàn, serbo-croàt, grech e forsit qualchi altri lengâç; i slovèns e i serbo-croàç, todèsch e taliàn; i catalàns françès e spagnûl, e ance i giuliàns iredènç 'e scugnivin cognosci, prime de redençiòn, todèsch, slovèn o serbo-croàt, e i furlàns in plui ance il taliàn, ju abitànç di Fiume ance ongiarès, i trentins almanco il todèsc. Cu-l timp 'e ha di bastà la seconde lenghe, par duc la stesse.

In avòst di chest an al ha vût lûgh in Itàlie il 27ⁿ Congrèss Universâl di Esperanto e precisamentri nei diss 3-4 a Florençe, 5-7 a Rome, 8-10 a Nàpuli cun gite a Pompei, dopo fra il 10 e il 17, i Congressis-c han *fate* una crociere cun chest itinerari: Nàpuli-Malte-Tripuli-Palermo-Gènue. Par cognosci di plui su l'argumènt bastarà che il letôr al lei i giornâi quotidiàns e setimanâi de prime quindisine di avòst.

Organisaçiòn dal movimènt esperantiste.

Il scopo al è chel di promovi l' insegnamènt de lenghe, di estindi il so ûs pratich, e di regolà il so svilùp in mûd che si conservi uniforme e monde di inovaçions introdotis a capriçi.

E coòparin a chest fin i grups locâi e lis societâç naçionâls.

La *Universala Esperanto-Asocio* di Ginevre (1, Tour de l' Ile) 'e ha il scopo di difondi l'ûs de la lenghe ausiliàrie. 'E ha çirche doi mil delegâç in altretantis citaç sparniçadis par dut il mond, i quai 'e furniscin ai asociâç, sei a vôs che par lètare, dutis lis informaçions di cui un l' ha di bisùgn. L' indiriç di ches-c delegâç si lu ciate su-l-anuari di 400-500 pàginis, che ogni an al ven distribuît ai associâç (quote dodis franchs). La *Konstanta Reprezentantaro de la Naciaj Societoj* e la U. E. A. elein l' *Internacia Centra Komitato de la Esperanto-Movado*, che al si compòn di sis membros, al dirês la propagande internaçionâl e al fisse la sede dai Congrèss universai.

La evoluçiòn de lenghe jè curade dal *Lingva Komitato,* fra il quâl son elèç 18 membros che costituiscin l'Acadèmie cun sede a Parigi.

A-l-è assegnât un puèst ance a la lenghe ladine fra i academichs corespondènç insieme ai rapresentànç des lenghis polache, russe, catalane e portughese. A chest proposit podin azonzi che fin dal 1931 je stade publicade la *Clef da l' Esperanto* pa-l lengàç romàncio o ladìn dal Ciantòn dai Grisòns da Jon Vital-Vital di San Murezzan d' Engiadine.

Da-l otim libri intitulat *Asocia Libro* (1933), publicât da la *Federaçiòn Esperantiste Taliane,* (Galerie Vitt. Em. 92, Milàn) si puedin rilevâ duc i detàlgios su-l-origin, svilùp e stât atuâl dal movimènt Esperantiste, che culì riassumin in pocis peràulis.

I periodichs esperantis-c che saltin fûr al presint 'e son cirche çent, dai quai plui importànt l-è l-*Heroldo de Esperanto,* setimanâl che al jesc a Colònie sul Reno in Germànie. In Itàlie al viôt la lûs *L'Esperanto,* mensîl, fondât za 23 ains in S. Vit al Tajamènt par òpare da-l instancabil propagandiste Prof. Don Jacun Bianchini (plevàn a Cimpèl di Pordenòn), e dal tipògrafo Toni Paulèt, che l-è, si po' dî, l'unich editôr di libris in E. in Itàlie. Chest periodich cumò al salte fûr a Turin (Corso Palestro 6 - cont curint postâl 2/13930). Abonamènt 10 franchs ad an.

Dal 1910 e vîv la *Federazione Esperantista Italiana.* Quote anuâl dai sòcios isolaç 20 franchs cun dirit al periodich. La F. E. I. je costituide da pluj di 30 Seçiòns o Clubs locâi, fra cui un a Udin e un a Cordenòns.

L' insegnamènt al-è praticât dai professôrs da-l'*Istituto Italiano di Esperanto,* fondât dal 1912, che al si compòn di *Càtadris* che han sede te-s principâls localitâç.

In Itàlie esist une Societât di *Esperantis-c Catolichs* (Vignèsie) e une di *Feroviirs* (Turìn).

La ràdio 'e trasmèt da diviarsis citâç sparniçadis pa-l mond leçiòns, conferençis, notiçiis in E. e su-l'E.

L' E. al-è fra lis lenghis claris pe' trasmissiòn telegràfiche.

Si ciatin delegâç de U. E. A. in ches-c paîs furlàns: Udin, Cordenòns e Gradis-ce dal Luzinz.

ELEMENÇ DE LENGHE ESPERANTO

ALFABÈT

c come ç in *çitât*
ĉ come *c* in *cinise*
g come *gh* in *leghe*
ĝ come *g* in *gilè*
h un pôch aspirât

come *o* di *ospedâl*
ĥ come *ch* ta-l todèsch *Bach*
ĵ come *j* ta-l francês *jour.*

s aspro come in *borse*
ŝ come *sc* in *scimie*
z come *z* ed *s* dolç in *gazete, rosari.*

ŭ ed j son semivocàls e 'a formin i ditongos **aŭ, eŭ, oj, aj, ej, uj.**

L'acènt tonich al cole simpri su la penùltime vocâl de peràule, quindi *utila, facila,* an*kaŭ, libroj.*

Ogni consonànt 'e conserve simpri il propri son fondamentâl ance se jè viçine ad altris, quindi lis peràulis **ligno, scienco, gliti** si pronunçin come se fossin scritis **lig-no, s-cienco, g-liti.**

DESINENÇIS GRAMATICÀLS

-o jè la desinençe dai nons o sostantîvs: **libro** un libri, **tablo** une tàule;

-a jè la desinençe dai agetîvs: **bona** bon, buine, **nigra** neri, nere;

-j azònt a la desinençe dai sostantivs o dai agetîvs, al dà il plurâl: **bonaj libroj** boigns libris, o libris boigns, **nigraj tabloj** tàulis neris;

-n dopo *-o, -a,* jè la desinençe dal complemènt ogèt o dirèt e dal movimènt viàrs un lûgh, ance se figurât: **Amiko legas bonan libron** un amì al lei un bon libri; **Petro metas libron sur la tablon** Pieri al met un libri su la tàule; **Paŭlo iras Karnion** Pàuli al va in Ciargne; **la amiko tradukas leteron en lingvon friulan** l' amì al tradûs une lètare in lenghe furlane;

-e jè la desinençe dai avèrbios derivâç: **gaje** legramentri, **nokte** di gnot.

la al-è l-articul determinât pa-l maschîl e feminîl, singulâr e plurâl e al corispuind par conseguençe a *il, lu, l', la, i, ju, lis (las, les)*: **unu libro** l-ûl dî un sôl libri; **libro** al significhe un libri, **la libro** il libri, **la libroj** i libris, **libroj** libris.

GRÂÇ DI COMPARAÇIÒN. — Il comparativ di eguagliançe si esprim mediànt ju avèrbios: **tiel... kiel** cussì... come, opûr cun **tiom... kiom** tant... quant, come: **Petro estas tiel studema kiel Paŭlo** Pieri al-è cussì studiôs come Pàuli; **Antono estas tiom bona kiom diligenta** Toni l-è tant bon quànt (opûr che) diligènt.

Il comparativ di maiorançe si esprim cun **pli... ol** pluj... di (*o che*): **Pli blanka ol nego** pluj blanch de nêv.

Il comparativ di minorançe mediànt: **malpli... ol** manco... di: **Malpli bona ol pano** manco bon dal pan.

Il superlativ relativ di maiorançe mediànt **la plej... el**: **Esperanto estas la plej taŭga lingvo el ĉiuj** Esperanto jè la pluj conveniènt lenghe di (o fra) dutis. Analogamentri cun **la malplej... el**, il manco... di...

Il superlativ assolût si otèn cu-l-averbi **tre** une vore, un mont... o cu-l prefiss **super**: **Tre kara** ciarissim, un mont ciâr, pluj che ciâr; **superfina** soprafin.

I **PRONÒMS** personâi e' son: **mi** *iò* e *mi*, **ci** *tu* e *ti*, **li** *lui* e *j*, **ŝi** *je* ed *j*, **ĝi** *lui*, *je* ed *j* (di ciosse o bèstie), **ni** *nô* e *nus*, **vi** *vo* ed *us*, **ili** *lôr* ed *ur*; **si** l' è il pronòm rifiessiv *sè, sè stess*; **oni** si tradûs *si*, 'e: **Oni manĝas** si mange, 'e mangin.

Cu-l-azonzi la desinençe **-a** dai pronòms personâi si formin i possessivs: **mia** *mìò*, *mé*, **lia** *so*, *di lui*, *di je*, **viaj** *uestris*. I possessivs 'e riçevin ancè l' **-n** dal complemènt ogèt: **Petro legas sian libron** Pieri al lei il so libri.

I **NUMARS** cardinai nò mudin. 'E son ches-c:

1 **unu**	4 **kvar**	7 **sep**	10 **dek**
2 **du**	5 **kvin**	8 **ok**	100 **cent**
3 **tri**	6 **ses**	9 **naŭ**	1000 **mil**

Lis dec nis si formin cu l'uniòn dai numars fondamentâl: *vinc* **dudek**, *otante* **okdek**. Invece *tredis* e *disevòt* si esprimin **dek-tri**, **dek-ok**; 1935 **mil naŭ-cent tridek-kvin**. Par indicà la zornade dai mês, l'an e l'ore si use il numar ordinâl che si forme come ju agetivs cu-la desinençe **-a**: a lis dîs dal 13 mai 1925, si dirà: **Je la deka de dektria de majo mil naŭcent dudek kvina.**

-obl- jè la desinençe par formâ i numars mùltiplos o multiplicativs: **du-obla** dopli, **cent-obla** çèntuplo o çent voltis tant.

-on- desinençe che serv a formâ i fraçionaris o i numars rots; **du-ono** mièç, **tri kvar-onoj** tre quârç.

-op- jè la desinençe dai numars coletivs: **kvar-ope** a quatri a quatri.

po jè la preposiçiòn cu-la quâl si formin i distributivs: **po kvin** cinch par om, **po dekduo** une dozene a ogni-d-ùn.

Unu-e, du-e, tri-e l'ûl di: in prin lûgh, in secònd lûgh... o par prin... o primieramentri, secondariamentri.

CONIUGAÇIÒN DAI VERBOS.

-i jè la desinençe dal verbo a l'infinît: **esti** sei; **havi** avê, **skribi** scrivi; **silenti** tasê.

Ta-i timps finîç il verbo nò-l càmbie mai la so terminaçiòn sei ta-l numar che te persone. Par chest l-è indispensabil di esprimi simpri il sogèt mediànt un non od un pronòm.

-as 'e jè la terminaçiòn dal presint: **ci skribas** tu tu scrivis; **Petro respondas** Pieri al rispuind;

-is da-l passât: **ili obeis** lôr e ubidivin; 'e han ubidît; 'e ubidirin.

-os da-l futûr: **ŝi dormos** je 'a durmirà;

-us da-l condiçionâl: **ni studus** nô studiaressin;

-u da l'imperatîv: **silentu** tâs, tasêt, **ni silentu** tasin.

Si otèn il mûd sogiuntîv o congiuntîv mediànt la congiunçiòn ke: **estas necese ke ili studu** bisugne che 'a studiin.

-ant- al è il sufiss che al serv a formâ il participi presint atîv
-int- » » » » » » passât »
-ont- » » » » » » futûr »

skribanta scrivènt, che al skrîv; **dorminta** che l'ha durmît; **pagonta** che al pajarà.

Cu-la terminaçjòn **-o** si formin i sostantîvs; cu-la terminaçiòn **-e** i gerùndios: **leganto** letôr, **laborante** lavorànd.

-at- al-è il sufiss che al serv a fâ il participi presint pasîv
-it- » » » » » passât »
-ot- » » » » » futûr »

amata amât (al presint); **amita** stât amât; **amota** che al sarà amât.

Cu-l-aiût dal verbo ausiliâr **esti** si otegnin i timps compòs-c. Nò si dopre mai l'ausiliâr **havi** avê: **Mi estus dorminta ankoraŭ du horojn** 'o varèss durmît ancimò dôs oris; **Josefo estas eliranta** Bepo al jèsc, al sta jescind; **Antono estis skribinta leteron, kiam alvenis depeŝo** Toni al veve za scrite la lètare quan' ch'al-è rivât il telegràm.

Il passîv si forme cu-l stess verbo ausiliâr mediànt il partiçipi passîv dal verbo che l-esprim l'açiòn: **esti amata** sei amât; **L'aŭtoro de Esperanto estos benata la de nepoj** l'autôr da l'Esperanto al sarà benedît dai nevôç.

Lis **PREPOSIÇIÒNS** 'e han simpri un significât precis, quindí nò si pò doprà uno par un'altro. Si dirà: **Mi skribas per krajono** 'o scriv cu-l, par mièç (e nò *kun* che al significhe cun o in compagnie) dal lapis. **Dum la vespero** duránt la sere, **a la** sere, di sere, che nò si tradusarà *al la vespero* o *de la vespero.* Nel câs che nò si sepi quâl preposiçiòn doprâ, si doprarà **la** preposiçiòn **je** che serv par duc i câs, quindi si po' dî *je la vespero,* opûr usâ l'acusatîv, *la vesperon.*

Ĉu ûl dî *forsi* e si met devànt di ogni interogaçiòn o domande: **Ĉu vi respondis al la letero?** vês-o rispuindût a la lètare? Cu-l ĉu si tradûs ancoil *se* de's domandis indiretis: Disèi'-mi se son rivâç **diru al mi ĉu ili alvenis.** Nò si met il *ĉu* quan' che te preposiçiòn esist une des parañlis: **kiu cui, il** quâl, la quâl, **kio** çe robe, **kia** quale, çe, **kiel** çimût, **kie** dulà, **kiam** quànd, **kial** parçè, **kies** di cui?, che son bielzà interogativis.

PERÀULIS COMPOSTIS. Si formin cu-l'uniòn de-s **radris** che lis costituiscin. La terminaçiòn *-o, -a, -e.* si met **nome** quan' che la prime vôs 'e devi sei **ciolte** ne-l significât di **nom,** agetîv o averbi e quan' che l'eufonismo lu richiêd. **La radris** che specifiche si met par prime, la specificade la **seconde:** **Lum-turo** tôr cun lusôr, faro; **tur-lumo** lusôr par tôr o **par** faro,; **okul-vitro** veri par voli, ocialèt, **vitr-okulo** voli di **veri;** **ligno-meblo** mobil di len, **meblo-ligno** len par mòbii; **vin-botelo** butilgie par vin, **botel-vino** vin di butilgie; e **analogamentri** **lingvo-scienco** e **scienco-lingvo, ŝu-ligno** e **ligno-ŝuo. Unu-taga** di une zornade, **unua-taga** da prime zornade.

PREFÌSS

bo- denote parentele (afinitât) in seguit a matrimoni: **bo-frato** cugnâd.
dis- — separaçiòn: **dis-jeti** sparniçâ, **dis-iri** separâ-si
ek- — açiòn che dure un momènt o principi di açiòn: **ek-dormi** indurmidî-si, clopâ, pisulâ, durmî su la ciaveçe, **ek-marŝi** mèti-si in marce, inviâ-si.
eks- — ex, za, stât: **eks-oficiro** exufiçiâl.
fi- — disgùst, sprèç: **fi-homo** omenât.
ge- — il mas-cio e la fèmine: **ge-onkloj** barbe e agne, **ge-frañloj** fantâç e fantatis.
mal- — il contrari: **mal-riĉa** pùar, **mal-plena** vueit, **mal-venko** sconfite.
mis- — sbàlgio: **mis-trakti** maltratâ, **mis-kompreno** equivoco.

pra- — primitiv: **pra-patroj** antenâç, vons, **pra-tempoj** timps primordiâi, primitivs.

re- — ripetiçiòn, il tornâ: **re-veni** tornâ in-daûr, **re-venko** rivinçite.

SUFÌSS

-aĉ- — spregiativ: **libr-aĉo** librât, **best-aĉo** besteate.

-ad- — durade, continuaçiòn: **babil-ado** ciacarade, tamburade, **dorm-ado** durmide, **instru-ado** istruçiòn.

-aj- — qualitât concrete: **trink-ajo** bibite, **frand-ajo** golosèç, **miks-ajo** mescedançe, mescedòt, **ov-ajo** fortae, **strang-ajo** strambarie, **stern-ajo** stiarnùm.

-an- — abitânt, membro, partitânt: **krist-ano** cristiân, **vencon-ano** vençonâss, **vilaĝ-ano** paisân, **kamp-ar-ano** contadin.

-ar- — coletivitât: **har-aro** ciaveade, **manĝ-il-aro** possade, **bov-aro** bovarie, pline.

-ĉi- — diminutiv famigliâr maschîl: **Jo-ĉio** Zefin.

-ebl- — pussibiltât: **vid-ebla** visibil, **toler-ebla** sopuartabil.

-ec- — qualitât astrate: **amik-eco** amiçiçie, **bon-eco** bontât, **fripon-eco** biřbantade, **respond-eco** responsabilitât.

-edz- — sposo, marit di: **instru-ist-in-edzo** marit de mestre, **barbir-edz-ino** fèmine dal barbir.

-eg- — ingrandimènt: **blank-ega** candid, **grand-ega** enorme, **har-ego** grene, **baston-ego** clave, **kri-egi** berlâ.

-ej- — lûgh destinat a un determinât scopo: **ĉeval-ejo** stale, **kuir-ejo** cusine, **tomb-ejo** çimiteri.

-em- — inclinaçiòn: **dorm-ema** durmijòn, **plor-ema** vajòt, **ŝpar-ema** sparagnin, **ŝpar-eg-ema** tacâgn, spilòrcio.

-end- — chel che si scugne fâ o che al devi sei fat: **ag-enda** che si scugne fâ, **pag-enda** che si scugne pajâ.

-er- — une part dal dut, l'elemènt: **fajr-ero** falis-ce, **lign-ero** sclese, **ŝton-ero** scae, **temp-ero** momentin, lamp.

-estr- — il capo: **kapel-estro** capelân, **lice-estro** prèsside.

-et- — la diminuçiòn, riduçiòn: **voj-eto** troi, **mont-eto** culine, **river-eto** rojùç, **varm-eta** clip, **rid-eti** riduçâ, **pluv-eti** resinâ, **ŝnur-eto** cordonçin, spali.

-id- — il piçùl, il discendènt: **bov-ido** vidièl, **kok-ido** poleçùt, **ĉeval-ido** pujeri, **izrael-ido** israelite.

-ig- — fa deventâ, rindi: **mort-igi** copâ, **blind-igi** svuarbâ, **sen-igi** privâ, **star-igi** erezi, **kulp-igi** incolpâ.

-iĝ- — deventâ e al forme i verbos riflessivs: **tag-iĝo** il cricâ dal di, **far-iĝi** deventâ, **dis-iĝi** separâ-si, **sid-iĝi** sintâ-si.

-il- — mièç, strumènt: **bor-ilo** furduce, **kapt-ilo** paliçe, **tond-**

ilo fuarpis, **ir-iloj** zighiis, **log-ilo** pastòrie, zûgule, **kork-tir-ilo** tirebussòn, **rad-ŝpin-ilo** corlete.

-in- — il feminil: **edz-ino** muir, **lav-ist-ino** lavandere, **legom-vend-ist-ino** rivindiule.

-ind- — merit: **honor-inda** onorevul, **mal-laŭd-inda** biasimevul.

-ing- — ogèt in cui si impire un altri: **kandel-ingo** ciandelîr, **cigar-ingo** bochìn, **fingr-ingo** vignarûl, **plum-ingo** penâl.

-ist- — mistîr, professiòn: **drog-isto** droghîr, **teks-isto** tiessidôr, **apotek-isto** spissiâr, **muel-isto** mulinâr.

-nj- — diminutiv famigliâr dai nons propris feminii: **Ma-njo** Mariute, Mijute.

-uj- — ogèt che al puarte o al contèn une robe, o coleçiòn: **abel-ujo** boç (di âs), **sal-ujo** salarìn, **ink-ujo** calamâr, **pir-ujo** perâr, **Ital-ujo** Itàlie.

-ul- — individuo ch'al-ha una çiarte qualitât: **blind-ulo** un uàrb, **kri-ulo** un berlòn, **almoz-ulo** un çerciandul, **drink-ulo** un bevòn.

-um- — variât, valadì: ogèt che si ciate intôr dès personis o dès bèstiis: **kol-umo** golèt, **buŝ-umo** musolàrie; verbos derivâç da nons: **kruc-umi** croçifizi, **buton-umi** imbotonâ, **mastr-umi** aministrâ la ciase; vôs cun significât astràt metaforich: **proksim-ume** press-a-pôch, **plen-umi** adempli.

ESERCIÇIS PAR TRADUSI IN FURLÀN.

Cui che al mandarà in lètare indiriçade a Esperanto, *Udine, Piazza Vitt. Em. 9 A, la traduçiòn in furlàn dai eserciçis cull sot stampâç, azonzind un franch di boi di lètare par l'afrancaçiòn, al ricevarà par un valôr diviarsis voltis pluj grand: libris, opùscui, giornâi, cartulinis e altris mièç di studi e di propagande da-l-Esperanto.*

Ogni elemènt des peràulis dal prin brano, separât cun liniute, si lu ciate ta-l vocabulari.

La progres-o-j de la lingv-o Esper-ant-o estas konstant-a-j. Jam la Lig-o de Naci-o-j rekon-is la utilec-o-n de ni-a lingv-o kaj aprob-is la propon-o-n, ke en la telegraf-o Esper-ant-o est-u konsider-at-a kiel klar-a lingv-o. Ankaŭ en la radi-o, Esper-ant-o est-as uz-at-a kun sukces-o. La eksperiment-o-j jam far-it-a-j en mult-a-j okaz-o-j kaj precip-e en la tre vizit-at-a-j inter-naci-a-j kongres-o-j pruv-as sufiĉ-e la uz-ebl-ec-o-n kaj praktik-ec-o-n de Esper-ant-o.

Lingvo Internacia. — Lingvo helpa internacia estas absolute necesa. La tuta tero estas nun kiel granda turo Babela (*di Babele*). La rilatoj inter la homoj de la diversaj nacioj ne estas facilaj. Rimedo por kompreno reciproka estas necesa. La lingvo Esperanto perfekte taŭgas por tiu celo; ĉar vi rimarkas, kiel tiu lingvo estas simpla kaj facila. Tamen multaj personoj ekzistas, kiuj kredas, ke tio ne estas vera. Nenia estas pli blinda, ol tiu, kiu ne volas vidi; nenia estas pli surda ol tiu, kiu ne volas aŭdi. Ili rigardu kaj (ili) atentu, ili aŭskultu kaj (ili) legu kaj ili konstatos, ke ni estas pravaj, kiam ni pretendas, ke nenia lingvo natura estas pli facila kaj regula ol Esperanto.

Esperanto kaj Latino. — Multaj personoj, kiuj ne zorge esploris la demandon pri lingvo internacia, kredas, ke la plej bona lingvo internacia estas la lingvo latina. Ili plene eraras. Ankaŭ tiu lingvo ne povas taŭgi por niaj modernaj bezonoj. Ankaŭ ĉio, ni devas rimarki, ke la lingvo latina estas tre malfacila. Ĝia gramatiko estas malregula, malsimpla kaj plena de esceptoj. La formoj gramatikaj estas malnovaj, antikvaj kaj tre malsamaj de la formoj de niaj nunaj lingvoj. Ni scias ja, ke niaj filoj, post multaj jaroj da lernado en liceoj, tamen ne scias la latinan lingvon. Ili estas malkapablaj paroladi aŭ skribadi per tiu lingvo. Plie (*di plui*), eĉ se la lingvo latina estus tre facila kaj simpla, ĝi tamen ne taŭgus nun por uzado generala; ĉar multaj objektoj, ideoj, esprimoj, pensoj ekzistas nun, kiuj ne ekzistis en la tempo Roma. Por uzi nun la lingvon latinan, ni do devus ĝin refari kaj konstrui multajn vortojn novajn por esprimi la modernajn ideojn

Tiu konstruado de novaj formoj plenigus la lingvon latinan je vortoj strangaj kaj tre-ege malbeligus ĝin. Oni lernigus tiel al la infanoj lingvon, kiu tre diferencus je la klasika latina lingvo kaj la studadoj malaltiĝus. Oni ne devas fuŝi idiomon naturan kaj malbonigi ĝin.

VOCABULARI

Chest vocabulari al contèn dutis lis radrìs dal *Oficiala Klasika Libro de Esperanto,* publicât da l'Acadèmie dal 1927 e chès aprovadis posteriormentri. Son stadis lassadis fûr nome lis radrìs che un furlàn al ĉapisc di prin entro e qualchi tiarmin doprât da râr. Par vê il vocabul E. corispondènt a la traduçiòn bisugne aplicâ a la radrìs la terminaçiòn convenient (o, a, e, i); lis radrìs che nò han la liniute si puedin doprâ ance senze terminaçiòn. La liniute — 'e sostituìsc la frase: *afiss che al denote.*

A

-a des. da-i agetîvs
abel- âv, pl. âs
abi- peç, avedin, dane
abort- burtî
abrikot- armelìn
aĉer- ajer, vôl, voul, ol
-aĉ- — il pejoratîv
aĉet- comprâ
-ad- — durade di une açiòn
adiaŭ mandi, vive
adres- indirìç, mansiòn
adult- adulteri
aer- ajar
afekt- mostrâ afetaçiòn
ag- agî, operâ
agac- leamènt dai dinc
agl- àquile
aĝ- etât
ajn qualùnque, cui-si-sei
-aj- — qualitât concrete
akciz- daçi
akir- quistâ
akr- uçât, spiçât
akrid- zupèt
akuŝ- fâ di comari, ciapâ su un frut, assisti a une partu-riènt
akv- aghe
al a, viàrs
alaŭd- òdule, lòdule
ali- altri
almenaŭ almanco, almancul
almoz- limuèsine, caritât
aln- olnâr, onâr
alumet- solfarin, fulminànt
amas- grum di int
ambaŭ duc-i-doi
ambos- incuin
amel- amid, cole (pe' blanciarie di sopressâ)
amik- ami
ampleks- estensiòn
amuz- divertî
-an- — membro, abitànt, seguàç
anas- raçe
angil- bisàt, inzile, anzile
angul- ciantòn
anĝel- àgnul, pl. àgnui
ankaŭ ance, raçàt
ankoraŭ ancemò
anser- oce, ocàt
anstataŭ invece, in-pin-di
-ant- suf. dal partic. presint atîv
antaŭ devànt, prime
apart- separât
apenaŭ apene, lît a lît, rive-nò-rive
aper- aparî
apog- pojâ
apotek- spissiarie

apud donge, a-taco, viçìn
-ar- — coleçiòn
arane- ragn
arb- arbul, len
arĉ- arch (di viulìn)
arog- permèti-si, protindi, pri-,
artifik- astùçie, artifiçi [pra-
-as des. dal presìnt
asign- stançiâ, assegnâ
-at- des. dal partic. pres. pass.
atenc- fa un atentât
atend- spietâ
ating- otignî, rivâ a
atlas- raso
aŭ o, opûr
aŭd- sintî
aŭgust- avòst
aŭkci- vèndite a l'aste
aŭskult- scoltâ
av- von, nono
avel- nôle, nosele
avert- visâ
azen- muss

B

babil- ciacarâ, bardelâ
bak- cuei t-al fôr
bala- scovâ
balanc- clopâ, cloteâ, niçâ
baldaŭ imbote, cumò-cumò
balot- votâ, elei votànd
ban- bagnâ
bant- gale
bapt- batijâ
bar- fâ une siarae, une palade
barakt- smalitâ, agitâ-si, mescedâ-si, smenâ-si
barel- bòte, caratèl
batal- combati, bati
bed- strop, jeche, ecle, vaneze
bedaŭr- displasê, lagnâ-si, lamentâ-si
ben- binidî
benk- bance, scagn
ber- pòmule, asin, grignèl, gragnèl, gran
bet- barbabiètule, erbeterave
bien- stabil, campagne
bild- imàgine, figure
bind- leâ libris
bird- uçièl, ucèl
blasfem- blestemâ, corponâ
blek- berlâ, urlâ (des bèstiis)
blind- uàrb, pl. uarbs
blov- soflâ
bo- — parentele par matrimoni
boat- bárcic, pl. barcis, batèl, pl. batei
boben- rochèl, pl. rochei
boj- bajâ
bol- bulî, bolî, boli
bor- sbusâ, forâ, foropâ
bord- ôr, rive, pl. rivis
border- orlâ
bot- stivâl, pl. stivâi
botel- butilgi-e, pl. -is
bov- bo, pl. bûs
brak- braç, pl. brass
bran- sèmule [sce
branĉ- ramàç, rame, fras-ce, da-
brand- aghe-di-vite, snops, sgnape, sgagne
brasik- brocul, verze
bret- scansie
brid- brene
brik- modòn,
broĉ- pontepèt, pontapèt
brod- recamâ, ricamâ, racamâ
brog- scotâ, sbrovâ, sbuentâ
bros- bruschìn, scartaçe, scartàç
broŝur- opuscul, fascicul
brov- cee (dai vôi)
bru- fâ strepit, strepetâ, socâ
brul- ard', brusâ-si (intr.)
brust- pet, stomi
brut- nemâl
bub- birichìn, berechin
buĉ- maçelâ

bud- casòt, barache, cabiòt
buf- zave
buk- fiube
bukl- riçot, bisse
bul- bale
bulb- çevole, sevole
buljon- brûd
bulk- pagnùt, ciopete, tondine
buŝ- bòcie
buŝel- stàr, pesenâl
burĝon- butul, botòn, broculùt, cècie, çècie

C

cel- smirâ, vê lu scopo
cerb- çerviêl
ceter- il rest
ci tu
cim- pudiese
cinam- canele
cindr- çinise, cinise
cir- pàtine
cirkel- compàss
col- onçe, poliç (misure)

Ĉ

ĉagren- disgustâ, aflizi
ĉam- ciamòç
ĉambr- ciàmare
ĉap- barete
ĉar zachè, parçè, parçechè
ĉarm- atraênt fascinànt
ĉas- lâ a ciaçe
ĉe in ciase di .., in presençe di..
ĉef- capo, principâl
ĉemiz- ciamese
ĉen- ciadene
ĉerk- casse di muàrt
ĉerp- aurî, tirâ aghe
ĉeval- ciavàl
ĉi viçinançe: tiu chel, tiu ĉi chest chi, chest ca
ĉia ogni qualitât
ĉial par ogni mutiv
ĉiam simpri
ĉie par dut
ĉiel in ogni maniere, in ogni mûd
ĉies di duc
ĉif- frapâ, mastruçâ
ĉifon- peçòt, straç
ĉikani- çerciâ il pel ta-l' ûv, ci-a-tâ ràdigos, ràdegos, cavilâ
ĉio dut
ĉiom dut-quànt
ĉirkaŭ çirche, tôr di
ĉiu ogni-d-ùn, ogni-ùn
ĉiz- ceselâ
ĉj- — dim. dai nons propris maschii
ĉu forsit, se (si met prime di ogni interogaçiòn)

D

da di (dopo peràulis che indichin quantitât, numar, pês e misure
daktil- datul
dand- parigin, galandin, sbregòt
danĝer- piricul
dank- ringraçiâ
daŭr- continuâ, durâ (intr.)
de di, da
dec- sei conveniènt
degel- disglaçâ
dejor- sei di serviçi
dek dîs
dekliv- rive, rivâl
depeŝ- dispàç
des tant (plui); viôd ju
detru- distrusi
dev- dovê, sei obleât
diant- sclopòn
diboĉ- fâ barache, frajâ
difekt- uastâ, danezâ
diferenc- disferençiâ, sei diferènt
difin- destinâ, definî, fissâ
digest- digerî, paidî

dik- gruèss
dikt- detâ
dimanĉ- domènie
dis- — separaçiòn, dispersiòn
diskret- che al mantèn un segrèt, fidât
diven- indivinâ
do dunce
dom- ciase
domaĝ- peciât!
don- dâ
donac- regalâ
dorlot- ciareçâ, sossolâ, figotâ, cocolâ
dorn- spine, spin
drap- pano
draŝ- bati (cereai)
dres- mugnesteâ, domâ
drink- trincâ, scolâ
dron- ineâ-si
du doi
dum intánt che, quàn' che
dung- cioli a serviçi
duŝ- dòcie

E

-e des. dai avèrbios derivâç
eben- plan, auâl
ebl- pussibil
ebon- èbano
ebri- ciòch, plen, bivût, vreâs, [lustri
ebur- avòlio, avòrio
-ec- — qualitât astrate
eĉ parfin
edz- marit, om
efik- fâ efièt [mènt
-eg- — il plui fuàrt ingrandi-
-ej- — lûgh destinât a...
ek- — açiòn che dure un lamp o prinçipi d'une açiòn
ekspluat- sfrutâ, rigiavâ util
ekster fûr di, esteriormentri di
ekzekut- justiçiâ (piciâ, fusilâ)
el da, fûr
elekt- sciolzi, elei [bitudin
-em- — inclinaçiòn, tendençe, a-
emajl- smalt
en in, dentri di
enket- inchieste
enu- stufâ-si, stracâ-si
episkop- vescul
epolet- spaline
-er- — elemènt, part
erar- sbalgiâ
erik- griòn
erinac- riç (bèstie)
ermit- rimit, remit
erp- grapâ, rompi
escept- escludi, ecetuâ, eçetuâ
esper- sperâ
est- sei, jessi
esting- distudâ
estr- capo, superiôr
estrad- palch, plan solevât
eŝafod- patibul, fòrcie
-et- — diminuçiòn
etaĝ- plan (di locâl)
etat- liste, elenco
etend- distindi, tindi
evangeli- vanzeli
ezok- luç
fab- fave

F

fabel- flabe, paràbule
fabl- apòlogo
faden- fîl
fag- fajâr, fau, vespul
fajf- scivilâ, fis-ciâ, uitâ, vuitâ
fajl- limâ
fajr- fûch
fak- scompartimènt, seçiòn, ram
fal- colâ, ciadè
fald- pleâ
fand- fondi, liquefâ, disfâ (trans.)
fanfaron- vantâ-si, gloriâ-si; sglonfe bùfulis, fufio
fantom- fantàsime, spetro, spirt

far- fa, far-igi deventâ
farm- cioli in afit campagne
fart- stâ (di salût)
farun- farine, flôr
fask- fasc, fascine
fast- zunâ, dizunâ
fav- tegne
fe-(in-) fade
febr- fiere
fel- peliçe, piêl (di bèstie)
felleton- apendiçe (di giornâl)
felt- feltro
fend- spacâ
fenkol- fenoli
fer- fiâr
ferdek- puint (di bastimènt)
ferm- sierâ
festen- banchetâ
fi vergonze!
fianć- morôs, impromitût, nuvic, spôs
fid- fidâ-si
fil- fi
fili- filiâl, sucursâl
filik- felèt
fingr- dêt
firm- fêr, sald
firm- dite, clase di comèrçio
fiś- pesc, pess
flag- bandiere (di bastimènt)
flagr- sfavilâ, infamâ-si mandând falis-cis
flar- null
flat- lusingâ, adulâ
flav- zâl
fleg- curâ (personis, ortals, flôrs)
fleks- pleâ
flik- mendâ, imbletâ, taconâ
flirt- svoletâ, fig. morosâ
flos- çate, ciate
flu- cori, scori
flug- svolâ
flustr- cisicâ, sisicâ
flut- flaut
foir- fiere, mercjât franch
foli- fuee, sfuei
foj- volte
fojn- fen
for vie, lontân, fur dal pis
forges- dismenteâ, disludâ
forǵ- lavorâ il fiâr 'te fusine o te fârie
fork- force, pirôn
forn- fôr, stue
fortik- robûst, vivarôs, solid
fos- sgiavâ, lavorâ di pale
fost- pâl, antil
frag- frèule, triscule
fraj- lat dal pesc, free
frand- mangiâ par gole, sei golôŝ
frap- bati, pocâ (la puarte)
frat- fradi
frañl- fantât, vedrân
fremd- forèst, stranîr
frenez- mat
freŝ- fresch
fring- franzèl
fringel- lujar
fripon- birbânt, canae
frit- frizi
friz- riçâ i ciavêi
fromag- formadi
frost- zinigo, criure
frot- freâ
fru- ad-ore, a buinore
frukt- pome
ftiz- eticanço
fulg- cialin (frusin)
fulm- folch, saete
funebr- coròt, luto
funel- plere
funt- lire (pês)
fusten- frustâgn
fuŝ- futiçâ, stripiçâ, pastrociâ, pistriçâ
fut- pit (misure)

G

gaj- legri, imboreçât
gajn- uadagnâ
gal- fêl
galanteri- galantarie
gamaš- ghete
gant- guànt
garb- coul, covul, cogôl, côf,
tamosce, stàipe
gard- uardiâ, sorvelgiâ, custodi
garol- giaje mate, badàscule
gast- forèst (ospitàt)
gar- garze
ge- — i doi sess, mas-cio e mas-
gent- raçe, stirpe, giarnàcie [ce
genu- zenoli
gips- zess
glad- sopressâ
glan- gland
glas- taçe
glat- slisc
glav- spade
glazur- vernis a smalt
glit- sgliçijâ
glu- incolâ, tacâ
glut- gluti, inglutî, gloti, ingloti
gobi- giavedòn, marsòn
gorĝ- gargàt, gole
graf- cont
grajn- gran, grignèl
gratul- congratulâ-si, consolâ-si
grav- importànt
graved- incinte, plene, gruesse
gravur- inçidi
greg- gree, trop
grio- gries]lêf, smòrfie
grimac- bociate, sbeleade, sber-
grimp- rimpinâ-si, ràmpegâ-si
grinc- cijulâ, uicâ
gros- ue grispine
grumbl- bruntulâ, rugnâ, ton-
tonâ, marmujâ, rusinâ, ronto-
nâ, mugnâ
gruz- glèrie
gudr- catràm
gum- gome làstiche
gurd- organèt
gut- gote

Ĝ

ĝarden- zardin, ort
ĝem- zemi, suspirâ
ĝen- disturbâ, incomodâ, seciâ
ĝi lui, lé, al 'e (nèutro)
ĝib- gobe
ĝis fin a, fin quànd
ĝoj- gionde, gàudie; sei legri,
in borèç
ĝui- gioldi

H

hajl- tampieste
hak- spacâ cu-la manàrie
hal- marciàt cuviàrt
haladz- esalaçiòn, emanaçiòn
halt- fermâ-si, sostâ
har- ciavêl, pêl
hard- induri, temperâ
haring- renge
harpun- rampòn, anghir, langhir
haŭt- pièl
hav- havê, vê
haven- puàrt
heder- èlare èdare
hejm- ciase pròprie
hejt- s-cialdâ
hel- clâr, luminôs
helik- cai, caiesse
help- judâ, dâ une man
hepat- fijàt
herb- jarbe, arbe
herez- risie
herold- aràld
hidrarg- arint-viv
hieraŭ ir
hipokrit- fenzi, finsi; ipòcrite
hirt- cu-l pêl dret, sgardufàt

hirud- sanguete
hirund- sisile
histori- stòrie
hodiaŭ uè
hok- rimpin, linçin, ganç
hont- vergognà-si, tignî-si mal apajât
horde- uardi
huf- talpe o pìd di ciavàl
hund- ciàn
hus- sturiòn grand

Ĥ

ĥemi- chimiche
ĥor- coro

I

-i desin. da l' infinit
ia qualchi
ial par qualchi rasòn
iam une volte
-id- — discendènt
ie in qualchi lûgh
iel in qualchi maniere
ies di qualchi-d-ùn
-ig- — fâ
-iĝ- — deventâ
-il- — strumènt, mièç
ili lôr, culôr
implik- ingredeâ, imberdeâ
impon- impòni-si, imponi rispièt
-in- — feminîl
-ind- — che al-è degn (di), ch' al merte
indulg- vê indulgençe
infan- frutin, fantulìn, bambin
infer- infiâr
-ing- — ogèt in cui si impire
ink- ingiustri
inspekt- ispeçionâ
insul- isule
-int- des. dal part. pass. att.
inter tra, fra, in mièç
intest- budièl
io qualchi ciosse
iom un pôch
ir- lâ, zi
-is- desin. da-l indicat. pass.
-ism- — dutrine, sisteme
-ist- — persone che si òcupe di
-it- desin. da-l part. pass. passiv.
iu qualchi-d-ùn, un

J

-j desin. da-l plur.
ja pròpit, da bon
jak- giachete
jam za, aromai
januar- zenâr
jar- an, anàde
jasmen- gessalmìn, zessalmìn
je prepos. indeterminade
jen eco
jes sì
ju... des... quant (plui)... tant (plui)
jug- jôf
jugland- còcule
juĝ- judicâ
juk- spiçâ, sintî picê
juli- luj
jun- zovin
jung- tacâ sot, daonzi, jonzi
juni- jugn, zugn
juniper- zanevre, zenèuie, barancli, cornovìt
junk- zoncli, palûd tond, groi
jup- còtule
jur- dirit, jurisprudençe
juvel- zoe, zoje

Ĵ

ĵaluz- gelôs
ĵargon- zergo
ĵaŭd- jòibe
ĵet- butâ
ĵongl- fâ i bussolòç, fâ il çarlatàn

jur- zurà
jus cumò devànt, za un momènt

K

kaban- casòt
kać- zuf
kadr- curnis, cornis, suazo
kag- s-ciàipule, s-cèpule, chebe
kahel- quadrèl, tavele, planele
kaj e
kaj- banchine parmis un flum
kajer- quaderno, fascicul
kaldron- cialdèrie
kalendul- madalene, mariuçe
kaleš- caroçe (di lusso), brun
kalfatr- incatramà, stropà lis [comissuris
kalik- cialiç
kalk- cialçine vive
kalkan- talòn
kalkul- contà, calculà
kalson- mudandis
kamer- ciàmare scure
kanab- cianàipe
kanaben- faganèl
kand- (çucar) candit
kankr- granç
kap- ciàv, ciàf
kapabl- capàç, bon di lavorà, àbil, bràv
kapon- ciapòn
kapor- capar
kapr- bech, ciavròn, cavròn, (-ino ciavre)
kapreol- ciavriûl
kapt- ciapâ, brincâ
kar- ciàr, amàt, dilèt
karb- ciarbòn
karcer- çele, cele (di presòn)
kard- cardo, sgiardòn
kardel- gardilin
kares- ciareçâ
kariofil- (bruce di) garoful
karn- muscul, ciàr (anat.)
karpen- ciarpin
kart- cartuline, cartonçin
kartoć- cartatuce, patrone
karusel- giostre
kask- elmo
kastel- cistièl, ciastièl
kaš- scuindi, platâ
kaštan- cistine, ciastine
kat- giàt
katar- gatàr, sgargai, sgrasai
katen- fiàrs, ciadenis (di prisonîr)
katun- bombasine, cotonine
kaŭr- stâ scrufuiàt
kav- sgiàv, fuesse
kaze- caglade, zonclade
ke che (congiunçiòn)
kegl-(oj) umign, çonchs
kel- cantine, çelàr
kelk- qualchi
kelner- camarîr (di eserciçi)
ken- len resinôs; chiena (ladin dolomitich)
kern- uèss (di pome), sepe
kest- casse, s-ciàtule
kia quàl
kial parçè
kiam quànd
kie dulà
kiel come, in çe mûd
kies di cui
kil- chiglie (di bastimènt)
kio çe, çe robe
kiom trop, ce tant
kiras- coraçe
kirl- sbati ziránd
kis- bussâ
kitel- bluse, ciamesòt
kiu il quàl, la quàl, che
klak- fa s-ciocâ
klap- vàlvule
klav- tast (di pianforte)
kler- savint, studiàt
klin- inclinâ (trans.)
kling- lame (di curtisc, di spade)
kliŝ- fâ cliscèss

klopod- procurâ, dâ-si la pene, sfuarçâ-si, sfadiâ-si
klos- ciampane (par cuviarzi)
knab- frut, frutàt, zovinùt
kned- impastâ
koaks- coke, ciarbòn cok
kobold- spirt folèt, gan
kofr- baûl, valise
kojn- coni
kok- giàl [sèt)
kokcinel- ave-Marie, mariute (in-
koket- galandin, çivetòn, parigin
kokluŝ- toss pagane
koks- cuesce
kol- cuèl
kolbas- salàm, musèt
kolekt- cuei, cepelâ, çepelâ, ciapâ sù, fâ coleçiòn, fâ racolte
koler- sei inrabiât, invelegnât
kolofon- pèule
kolport- fâ il negoçiànt ziròvago
kolubr- biss, bisse, madràch
kolz- raviçòn
kom- virgule
komb- petenâ
komenc- començâ, scomençâ, prinçipiâ
komfort- comuditât, ágio
komisi- incaricâ, dâ l' incombençe, l' incàrico
komiz- zovin di buteghe, agènt
komod- armâr
kompar- confrontâ
kompas- bùssule
kompat- vê compassiòn
komplez- complasençe, favôr, cortesie, plasê
kompost- componi (stamp.)
kompren- capî
kon- cognosi
koncern- riuardâ, riferî-si
konduk- condusi, menâ
kondut- compuartâ-si; condote, contegno, il mûd di contignî-si
konfid- fidâ-si
konfit- candî
konfuz- confondi, mescedâ, con-
konk- cape (di mâr) [fusionâ
konsci- sei cosciènt, savê
konsent- sei d'acordo
konsil- conseâ
kontor- scritori, mesât, uficì
kontrabas- violòn
kontraŭ cuintri, viàrs
kontur- contorno
konus- cono
konval- lili
konvink- convinçi
konvolvul- vididule, vididulàç, campanelis
kor- cûr
korb- çeste, zei, corbe, cosse, cess
korekt- corezi
kork- sur, stropul, stropai, cial-
korn- cuâr [còn
kornik- çore, cornile, curnile
korp- cuàrp
korpus- cuàrp (d'armade)
korsaj- corpèt, camisole, mae
korset- bust, bustine
kort- cort, curtîv, beàrç
korupt- corompi
korv- corvàt
kot- fango, pantàn, paciùch, pòcio, puçala (Gur.)
kotiz- pajâ la quote
kotlet- cotolete, brusàdule
koton- bombâs, cotòn
koturn- quac, quajàt
kovert- anvelòp, mansiòn (di lètare). buste
kovr- cuviarzi
krabr- avòn, grivòn
kraĉ- spudâ sbladacâ
krad- ferade, gridelade
krajon- lapis, pene di lapis
krak- cricâ, scrosopâ
kraken- crocànt

kramp- parèntesi
kran- spinèl, spine, rubinèt
krani- crepe (di muàrt)
kratag- spin blanch, blancespine
kravat- golarine, golàine
kred- crodi
krem- ciapièl (dal lat), sbrume
kren- cren
kres- salate di aghe
kresk- cresci
kret- zess (par scrivi su la tabele)
krev- sclopà, crevâ-si
kri- çigâ, berlâ, vosâ
kribr- crivelâ, tamesâ, drasâ
krim- delit
kring- paste dolçe dure
kripl- stuàrt, stramb, strupiàt
krisp- grispe, rêt, mesenteri
kroĉ- piciâ su-nt-ùn rimpin
krom cun di pluj, fûr di
kron- corone
krop- gose (dai uçiei)
kroz- fâ une crociere (mar.)
kruc- crôs
kruĉ- bocalete, bocâl
krud- crûd, grês, grubiàn
kruel- crudêl
krup- grup, angine
krur- giambe
krust- croste
krut- ripid, a straplòmb, a sdrups
kubut- comedòn
kudr- cusi
kuf- scufe
kugl- bale (di fusil)
kuir- fâ cuei, cusinâ
kuk- torte, fujaçe
kukol- cuch
kukum- cudumar
kukurb- coçe, cavoce
kul- papetâs, mus cin, mussàt
kuler- sedòn
kulis- quinte (di teatro)
kulp- colpevul
kumin- chimel
kun con
kunikl- cunin, cunicio
kup- copete, ventose
kupr- ram
kur- cori
kurac- curâ (malâç)
kurb- stuàrt
kurten- tendine, telòn (teatro)
kuŝ- sei distiràd
kusen- cuscin, ciaveçâl, plumin
kutim- vê l'abitudin
kuv- mastele, tinâç
kvankam sebèn, benchè, nò-cate, ance se
kvant- quantitàt
kvar quatri
kvartal- quartîr (di citàt)
kvast- floch, napine
kvazaŭ come se
kverk- roul, rôl, cervàt, muedul
kvin cinch
kvit- libar (di impegnos), saldàt
kvitanc- quitançe, riçevude

L

la l, il, lu, la, i, ju, lis
lac- strach, stuf
lacert- lisiarte, lusiarte, buritule
laĉ- laç, stringhe, spighete, cordòn
lad- late, bande, bandòn
laf- lave
laks- mosse (di cuàrp), cagòt, scagarele, sbitiarole
lakt- lat
laktug- latuje, salate
lam- çuèt, strupiàd
lampir- lùsigne
land- regiòn, teritori, pais
lang- lenghe (anat.)
lanug- pêl mat
lapis- piere infernâl

lard- ardièl
larik- laris
larm- làgrime, àgrime, lusignòn
las- lassà, bandonâ
last- ultim
latun- letòn, latòn
laŭ secònd, conforme
laŭb- piàrgule, carote
laŭd- laudâ, elogiâ
laŭr- oràr
laŭt- fuàrt (vôs, strepit)
lavang- valanghe, rufs, slach, slavin, lavine
lazur- çelèst, celestin, turchin
led- coreàn
leg- lei
legom- lijùm,
leĝ- lèç
lekant- margarite
lekci- conferençe, leçión (univ.)
lekvoj- violâr
leontod- tale, talate, radrichesse, pisse-ciàn
lepor- jeur, gneur
lepr- levre
lern- imparâ
lert- àbil, capàç
lesiv- liscie, liscive, smuee, lissivàç
leŭtenant- tenènt
lev- alçâ, solevâ, jevâ
li lui, al
libel- siôr, svuarbe-vôi, svuarbèciavâi
lien- smilçe splenze, rate
lift- ascensôr
lig- leâ
lign- len
lili- zi
lim- confin
limak- lacai, lech, lecòn
lingv- lenghe, lengàç
lip- lavri
liter- lètare (da l'alfabèt)
liver- furni, consegnâ, proviodi
log- atrai, sedusi, inçingarâ
loĝ- abitâ, bitâ, stâ di ciase
lojal- leâl
lol- vrae, vraje
lok- lûgh, sit, localitât
long- lungh
lonicer- ûe di San Zuân, jarbe-de-Madone
lorn- canociâl
lot- giavâ a sorte, sortegiâ
lu- cioli in afit
lud- zujâ, sunâ (un strumènt), rapresentâ (in teatro)
lukt- fâ a braçis, fâ la lote
lul- niçâ, drindulâ, niçulâ, trindulâ
lum- mandâ lûs, brilâ, lusi
lumb- ombul
lund- lunis
lup- lôv
lupol- urtiçòn
lustr- lampadari, ciocc
lut- saldâ (metâl)
lutr- lodre

M

mac- pan sençe levàn
maĉ- mastijâ
magazen- buteghe, negoçi
magnet- calamite
mahagon- mòghino
maiz- blave, sorg turch, promie-di, bragantin
majstr- mestri (di un mistîr)
makaron- amarèt
makler- fâ il sensâl, mediatôr
makul- magle
mal- — il contrari
malcol- uèss rabiòs, ciavile, cività, ciadile
malgraŭ a dispièt di, nò-cate
malic- maliciòs
mam- tete, luvri
manik- mànie

mank- manciâ
mantel- tabâr (di butâ su)
mare- palùd, lagune
marĉand- contratâ, çinquantâ
marĝen- òr
marin- marinâ (pesc)
margot- insèd o incâlm a spach od a sclapadure
marmor- marmul
marŝ- marciâ
mart- març
masiv- massìç
mask- màscare
mason- fâ mûr, fabricâ
mast- arbul di bastimènt
mastik- mastiç
mastr- paròn (di ciase, di buteghe)
maŝ- mae di rêt
mat- stuèrie, pajaçòn
matrac- pajòn, jet, mataràç, stramàç
mebl- mobil
meĉ- pavêr
medi- ambiènt
mel- tass, tach
mejl- mie, mijo
meleagr- dindiàt, dindi
melk- molzi
mem stess, medèm
memor- ricuardâ-si
mend- dâ une comissiòn, ordenâ
mens- inteligençe, capidòrie, çùrie, capadòcie
mensog- dî bausiis
menton- barbe, barbùss, barbin, sbèssule
meriz maras-ce, vissule
merkred- miarcus, miàrcui, mièrcui
mespil- gnespul
meti- mistîr
mev- cocâl
mez- mièç, çentro
mezur- misurâ
mi iò, mi
miaŭ- gnaulâ, sgnaolâ
miel- mîl
mien- sierе, aspièt
migdal- mândule
miks- mescedâ
mil mil
mild- dolç, afabil, tenar, moderât
mili- mèi
milit- uerezâ, scombati
milv- pojane foreste
min- miniere
miozot- grisulute
mir- meraveâ-si
mirtel- glásigne, cergnicule
mitul- peòcio, mussul, pedoli di arsenâl
mok- cioli vie, sbefâ
mol- mulisit, sofiç, tenar
mon- beç, monede, solç, carantàns
monaĥ- frari
monat- mês
mops- ciân botul
mor- costumançe, costùm, usançe
morbil- varuscli
mord- muardi
morgaŭ domàn
mort- murî
morter- malte
moru- merlùç
morus- more (di morâr)
mosk- mùs-cio (sprafùm)
moŝt- — titul general di cortesie, signorie
muel- masanâ
muf- maniçe
muĝ- mungulâ, rugnâ, bruntulâ
muk- snacai
mus- surîs
musk- muscli, mùs-cio
mustard- sènape, mostarde
mustel- martar, martorèl
muŝ- mos-ce

N

-n des. da l'acusativ o complemént dirét
nag- nadâ, sta parsore aghe
naiv- sempliç, mone, batócio, çurli
najbar- viçin (di ciase)
najl- claud
najtingal- rusignûl, usignûl
nap- coirave, verzerave, caulirave, colrabi
nask- parturi, dâ a la lús
naŭ núv
ne nò, non
nebul- fumate, caligo, calighere
neces- neçessari
neglig- vieste di ciàmare
neĝ- név
nek ne
nenia di nissune resòn
neniel par nissùn mutiv
neniam mai
nenie in nijò, in nissùn lùch
neniel in nissùn mûd
nenies di nissùn
nenio nuje, nie, pic, fruçòn, cree
neniom nuje, fregul
neniu nissùn
nep- nevòd (di nono)
nepr- assolutamentri, sençe redénsio
nerv- gnarv
nest- nid
net- (in) biele còpie
nev- nevòd (di barbe)
ni nò, nò-altris
nigr- neri
niz- vidul, sparvâl
-nj- — dimin. famigl. fem.
nobel- titulât, nobil
nobl- nobil, di sintimènt alt
nod- grop
nokt- gnot
noktu- çuss, ciùss, çuite, çiuite
nombr- numar, quantitât
notari- nodâr
nov- gnûv
nu ebén, su, dunce, coràgio
nuanc- sfumadure
nub- núl, niul, niule, nóli
nuk- cope, cupin
nuks- cocule, uèss di pome
nul- zero, nule
numer- numar di giornál, di ciasse
nun cumò
nur nome, dome
nutr- nudri

O

-o desin. dal sostantiv
obe- ubidî
objekt- ogèt
obl- — il multiplicativ
oblat- bulin par sigilâ, òstie
obstin- testárd, ustinát
ofer- sacrificâ, ufri (in sacrifiçi)
ofic- ufiçi, impiego
oficir- ufiçiál
oft- di spess
ok vot
okaz- aciadé, suçedi, tociâ
okul- voli
okzal- pan-e-vin
ol di, che (devánt dal secònd tiarmin dal comparativ)
ole- ueli
omar- astich
-on- — il numar fraçionari
oni si, 'e, 'a (pronòm indefinit)
onkl- barbe (agne)
-ont- des. partiçipi futûr ativ
-op- — i numars coletivs
opini- crodi, ritigni, pensâ
oportun- comud, util, conveniènt
or- aur
oranĝ- narànç, nerançe
orden- ordin (relig., cavalar.)
ordinar- ordenari, comùn, solit
ordon- ordenâ, comandâ

orf- uarfin
orgen- òrgano
oriol- luri
ornam- ornâ
-os desinençe dal futûr
osced- soscedâ, sbadajâ
ost- uèss
ostr- òstrighe
-ot- des. partiçipi futûr passiv
ov- ûv

P

paf- sbarâ, tirâ un colp
pag- pajâ
paĝ- pàgine, façade
pajl- pae, paje
pak- impacâ, imbalâ
pal- palid
paletr- tavoloçe
palinur- raguste
palis- pâl, steche (di stecât)
palp- tastâ, palpâ
palpebr- palpièr(i)e
palt- paltò, paletò, capòt, tabâr, gabàn, stiriane
panflet- librùt, scrit caluniôs
pantalon- bragòns
papag- papagâl
papav- confenòn, confanòn, papavar
paper- ciarte
papil- pavee
parad- mèti-si in mostre
pardon- perdonâ
parenc- parint
parfum sprafùm, sprofùm
parget- parchèt
parker- a memòrie
paroĥ- paròchie
parol- favelâ, discori
parter- platee
parti- partit, façiòn
paru- parùssule, -àt
pasament- galòn
paskvil- pasquinade
pasteĉ pastìç
pastel- sidele, pastiglie
pastr- predi
paŝ fâ pass, ciaminâ, marciâ
paŝt- (fâ) passonâ
pat- frissòrie
patos- èmfasi
patr- pari
patrol- batùlie, patùlie
pav- pavòn
pavian- babuin
pavim- pavimènt, solâr, lastri, salizo
pec- toch, bocòn, pieçe, tai, ciavèç
peĉ- pês
pedel- bidèl, uscir
pedik- pedoli
peg- pich, picòt
pekl- meti in salmuèrie
pel- parâ vie, fâ s-ciampâ
pelt- pelisce
pelv- baçin (anat.), ciadin
pen- sfuarçâ-si, tentâ di
pend- sta suspindût, piciât, a pendolòn
penik- pinèl
pentr- piturâ, penzi
pep pijulâ, zornâ
per mediànt, par mièç
perd- piardi
perdrik- pernîs
pere- peri, lâ in ruvine
perfid- tradî
perlamot- madreperle
permes- permeti
peron- s-cialinade, banchine
persik- piarsul
pes- pesâ, ciatâ il pês
pet- domandâ
petol- fâ stupidèç; sei petulànt
petromiz- amprede, lamprede
petrosel- savôrs, preçemul
pez- pesâ (intr.), vê un ciârt pês
pied- pîd, çate

pig- cheche
pik- bale di zugh
pilol- pirule
pinĉ- dâ spiçigòns, spiçigâ
pingl- gusiele di pomul
pint- ponte, spiç
pipr- pevar
pips- pivide (dai uçièi)
pir- pirûç, pêr
pirol- scivilòt (ucèl)
pist- pestâ, sfracajâ, fracujâ
piŝt- pistòn, stantùf
piz- çesaròn, biz
plaĉ- plasê, sei gradevul
plad- tirine, plat di mièç
plafon- sufit
plank- solâr, pavimènt
plastr- implastri, pape di lin, çeròt
plaŭd- patafâ l'aghe, svuacarâ
plej il plui
plekt- tiessi, incrosâ, fâ streçe
plend- lamentâ-si, querelâ-si
plet- guantiere, plat par servî
pleŭronekt- pesc rombo
plezur- plasê, gust
pli plui
plor- vajî, planzi
plu plui indevànt, pluj a lungh (di timp)
plug- arâ
plumb- plomb
pluŝ- pelùsc, felpe
pluv- ploe
po par omp
poent- pont (classificaçiòn e ta-l zûg)
pokal- bocâl
polic- policie, questure
poligon- sarasin
polur- lustri, imbrunidure
polus- polo
polv- pulvìn
pom- milùç, mêl
ponard- stil, pugnâl
pont- pùint, punt
popl- pool, poul, talpòn
por par, a fin di
pord- puarte
porc- puâr
pork- temporâl, purcit, suin
portret- ritrât
post dopo, daûr
posten- puèst (milit.)
postul- reclamâ, pretindi, esigi
poŝ- sachete
poŝt- pueste
pot- cit, pignât
pov- podê
poz- sei, stâ in pose
pra- — antichitât o posteritât lontane
pram- barce a fonç plan
prav- ch'al ha resòn
precip- soredût
preĝ- preâ
prem- oprimi, cialciâ, sfracajâ, [striçâ
pren- cioli, ciapâ
pres- stampâ
preskaŭ squasi
pret- pront, disponût a
preter plui indenànt
prezid- fa di pressidènt
pri sore di, a ravuàrt, a proposit
primol- pive, primule
princ- prinçip
printemp- viarte, primevere
pro par, a càuse di
procent- interèss, rèndite, pro
prokrast- ritardâ
promen- lâ a spass
promes- prometi
prosper- riuscî, prosperâ, vê bon èsit, bon risultât
protekt- protesi
proviz- furnî, proviodi
prudent- prudènt, che al ha il ciâv su-lis spalis

pruin- silugne, sulugne
prun- siespe, çespe, brugnul
prunel- brugnul salvadi, prugne, s ciafìee predis
prunt- imprestâ, cioli ad-imprèst
pruv- dimostrâ, comprovâ
pudel- ciàn barbòn
pudr- ciprie, polvar di çipro
puf- sglonfidùm, sbuf (di vistit)
pul- pula
pulm- polmòn, pluce
pulv- polvar di sclopo
pulver- polvarine (midisine)
pumik- piere pòmighe
pump- pompâ
punc- scarlàt
punt- merlèt, puntine, pontine
pup- pipine
pupil- lùs dal voli, pipine
pupitr- liturìn
pus- marçe, marce
puŝ- sburtâ, spinzi
put- poç
putr- marçî, fraidesci

R

rab- sachegiâ
rabat- ribàss, scont
rabot- splanâ, planâ
raci- raçionâl
rad- ruede
radi- rai, rain, ràgio
radik- ladrîs, radrîs, ridrîs
rafan- ravanèl (rati)
rajd- cavalcâ, ciavalgiâ
rajt- dirit
ramp- striscinâ-si par tiare, strascinâ-si
ran- crot
ranc- rançid
rand- ôr, bordo
rap- raûç, râv
rapir- florèt, florèt
raport- fâ une relaçiòn, un resocònt
rast- ristielâ
raŭp- ruje, cavalir, giate, fojâl, viâr, bau
rav- incanteseminâ, fâ lâ in èplea
re- — ripetiçiòn, tornâ
recept- riçete (cusine, medis.)
refut- confutâ
reg- rezi, governâ, guviernâ
regal- dâ od ufrî tratamènt
regol- repipin, stelin, papemusein
reĝ- re
rekrement- cascàm, scart, refudúm
rekrut- coscrit
rekt- dirèt, dret
rel- rotaje
rembur- imbutî
rempar- baluârd, bastiòn
ren- rognòn
rendevu- apuntamènt, rendevû
renkont- intopâ, incontrâ
rent- rèndite, pro
renvers- ribaltâ, fâ lâ cui pîs in sù, sdrumâ
retort- stuarte (chim.)
rev- lavorâ cu-l'imaginaçiòn
reviz- ispeçionâ
revu- riviste, rassegne (periodich)
rezed- amurin
rezign- rinunçiâ
rezon- rasonâ, resonâ
rib- ûe ribis
riĉ- siôr, rich
rif- scuei
rifuz- ricusâ, refudâ rifudâ
rigard- considerâ, cialâ, calumâ
rigl- siarâ cu-l clostri
rigor- rigorôs
rikan- ridi sot coç
rikolt- cuèj, ciapâ sù, cepelâ, seselâ
rilat- riferî-si a, sei in relaçiòn
rimed- espediènt, mièç
rimen- coree, çinghie, çengle
ring- anèl, rince

rip- cueste
riproĉ- cridâ, çigâ, rimproverâ
risort- suste
river- aghe, flum
rob- vieste, toghe, abit
rod- rade (puârt), ancoràgio
rok- cret, cretac, scuei, crode
rol- part (in teàtro)
roman- romànç
rond- çercli, tond, çircul
ronk- ronceâ, ronchisâ, ronfâ
ros- rosade, agàç, agaçòn
rosmar- morse, tricheco
rostr- probòscide
rot- compagnie (di sold.)
rub- rudinàç, masèrie
ruband- nastro, galòn
rubus- more di baràç
ruĝ- ross
rul- fâ rondolâ, rodolâ
rust- rusin
rut- rude
ruz- furbo, svelt, bàbio

S

sabat- sàbide
sabl- savalòn
sabr- sciàbule, sable
safran- zafaràn
sag- freçe [tív
saĝ- savi, sensât, prudènt, pusi-
salik- salgâr, vench, vençei, vincei, venciâr
salm- salmòn
salpetr- salnitro
sam- stess, medèm
sambuk- saût
sap- savòn
sardel- sardine
sark- sarclâ, sarî
sat- saçi, saçiât
sav- salvâ
sci- savê
sciur- schiràt, sghirate
se se, a condiçiòn che
seb- sêv
sed ma
seg- seâ
seĝ- ciadree, sinte, siele
sekal- sijale
seke- seçionâ
seks- sess
sekundant- padrìn (di duèl)
sekv- segui, vignî daûr
sel- siele
selakt- sîr, sec, siç pignòt
sem- semenâ
semajn- setemane
sen sençe
send- mandâ, invi(j)â, spedî
sent- sintî, provâ (une sensaçiòn)
sep sièt
serĉ- cirî, lâ in çòrcie
serioz- sèrio
serur- siaradure
servut- sclavitût
ses sîs
sevrug- sturiòn
sezon- stagiòn
si sè, si, pronòm riflessiv
sibl- fis-ciâ, sivilâ
sid- stâ sintât
sieĝ- assediâ
sigel- sigil
sign- segno
silent- tasê
silik- piere focaje, piere di bati fuch, clap
silk- sède
silv- ciaponeri, moràtule
simpl- sempliç
singult- sustâ, vê sanglòt
sitel- sêle, seglòt, pòdin
skabi- rogne
skadr- squadròn
skal- s-ciale (di un disèn)
skapol- uèss de spale, spádule
skarp- sciarpe, golete

skerm- tirá di sgrimie, o scherme
skol- scuele (di art, filos.)
skolop- gialinaçe, piçoce, pissoce
skorpi- sgarpión, sgripión
skrap- gratá vie, ras-ciá, rasá
sku- sacodá, sclotá, scossá
skurg- staffil, discipline
slip- schede
socl- societát, coletivitát
soif- vé séd
sojl- sojár
solc- sfuei (pesc)
solv- risolvi, sciolzi
somer- istát, istád
son- mandá un sun
song- insumiá-si
sonor- risuná, vibrá musicalmentri
sopir- agogná, aspirá, bramá
soré- striá, fa striéç
sorik- musán
sorp- siarbul
sovag- salvadi
spalir- spaliere
specimen- campión, mostre
spegul- spieli
spert- sperimentát, perit
spez- zir di béç, operaçión, movimént di fonç
spic- speçie, speçiarie
spir- respirá
spit- a dispiét
split- scae, scaje, stiele, sclese
spong- spongete
sprit- spiritós
spron- spirón
stab- stát majór
stabl- banch (di lavór)
stamp- bolá, timbrá, stampigliá
stan- stagn
standard- bandere, standárd, gonfalón
star- stá (dret) in pis
steb- cusí a máchine
stern- stierni, s-cierni, sparniçá
stepl- stéule, sesciadiç, ronciadiçe
strab- losch, vuérç, stralóc
strang- stramb, strambere
strat- contrade
streb- aspirá cun dute la fuarçe
streč- tindi, tirá
strek- tirá une rije
stri- strisce, rie, liste
strig- barbezuán
strigl- strighijá
strik- sciòparo
strut- struç
stump- moncón (di estremitát); zomp, zonf, ciònf, ciòmp
stup- stope
sturg- sturión
sturn- sturnél
sub sot
suč- supá, tetá, ciuciá
sufer- sufrí, sopuartá
suflor- sugeritór
sufok- s-ciafojá
suk- sugo
sukcen- ambre
suker- çucar
sulk- agár, solç, grispe, grespe, frape
sun- soreli
sup- mignestre
super parsore vie (in alt)
supr- ad alt, in cime
sur sore, parsore (a contát)
surd- sord
surtut- surtù, paltò, capòt, tabár
sutan- tònie, vieste dai predis
svarm- ziminá, siminá, buligá
svat- domandá in spose (par sè, o par altris), fá il missete
sving- agitá, sacodá

Ŝ

ŝaf- ciastròn, -ino piore

ŝajn- parê
ŝak- scach
ŝal- sciâl, façoletòn
ŝalm- scivilòt di scusce
ŝam- piêl di ciamòç o di dante
ŝanc- probabilitât, furtune, sorte, combinaçiòn
ŝancel- fâ clopâ, esitâ, sacodâ
ŝanĝ- gambiâ, mudâ (trans.)
ŝankr- ùlçare maligne
ŝarg- ciarijâ (arme di fûch)
ŝarĝ- čiarijâ (pês), ciamâ
ŝark- pesc-ciàn
ŝat- stimâ, apreçâ
ŝaŭm- sbrume
ŝel- scusce, scusc, scuarçe
ŝelk- tirachis
ŝerc- scherçâ, mateâ
ŝi iè, je
ŝild- scûd, buclir
ŝim- ciapâ la mufe
ŝind- s-ciàndule
ŝink- persùt, pirsùt, prissùt
ŝip- bastimènt
ŝir- sbregâ, slambrâ
ŝirm- protesi, riparâ, cuviarzi, taponâ
ŝlim- làcie, fango
ŝlos- siarâ cu-la clâv
ŝmac- fâ s-ciocâ i lavris bussánd o mangiánd
ŝmir- onzi
ŝnur- cuarde, soe
ŝose- strade cun fonç artificiâl
ŝov- spenzi striscinánd
ŝovel- palotâ
ŝpar- sparagnâ
ŝpin- filâ
ŝpruc- zampilâ, spruçâ, sborfâ, sbrufâ, spissulâ
ŝrank- armâr, scansie
ŝraŭb- vit (mec.)
ŝrump- diventâ piçul ingrispansi
ŝtal- açâr, açâl
ŝtel- robâ, sgrifignâ
ŝtip- çoch, bore, pedâl, tolp, tronch, çonch
ŝton- piere, clap
ŝtop- stropâ
ŝtrump- cialçe, cialçût
ŝtup- s-cialin
ŝu- scarpe, stivele, polache
ŝuld- sei debitòr, dovê
ŝultr- spale, spádule
ŝut- spandi, sparniçâ
ŝveb- stâ suspindût par ajar

T

tabel- tabele, liste, speciêt
tabl- tàule
tabul- bree, tàvule (disèn)
taĉment- distacamènt
tag- dì, zornade
tajlor- sartôr
taks- stimâ, valutâ
takt- timp (music.); solfe
tali- vite (çinture)
talp- farch
tamen nuje-di-manco, però
tan- cuinçâ pièls
tapet- tapeçarie
tapis- tapêt
tas- cicare, scudiele
task- lavôr assegnât, compit
taŭg- sei bon par, servî par
tavol- cors (di piere), filòn, strât
ted- seciâ, fâ fastidi, importunâ, rompi la devoçiòn
teg- rivestî, cuviarzi dal dut
tegment- cuviàrt
tegol- cop
teks- tiessi
teler- plat, tondine
tempi- timpli
ten- tignî, sustignî
teni- viâr solitari, tènie
terebint- trementine, ariàn
termin- tiarmin, espressiòn
tern- starnudâ, stranudâ

terur- spavènt, sbigule, fufe
testud- tartarughe, copasse
tetr- gialine forçele, giàl forcièl
tia tâl
tial par chest
tiam alore
tie là, là vie
tiel cussì
ties di chel, di lui
tikl- ghitijâ, fâ catarigulis
tili- tèi
tim- vê pòre, vê teme
timian- timo
tindr- les-ce
tine- tarme
tink- tence, tèncie
tint- singlinâ, sglinghinâ, sglin-
tio chest [ghignâ
tiom tant
tiu chel
tol- tele, tele di lin
tond- tosâ
torĉ- torçe, fagle
tondr- tonâ
tord- stuarzi
torf- torbe
torn- turnî
tornistr- zaino, sach-in-pach
tost- prindis
tra a-taviàrs
trab- trâv, jone
traf- otignî il scopo, ciapâ just
trajt- espressiòn, lineamènç de
tranĉ- tajâ, trinçâ [muse
trans de bande di lá
tre une vore, un mont
tref- flors (des ciartis di zug fo-
tremol- àlbar, àlbare [restis)
tremp- tociâ (dentri di un li-
quid), imbombâ
tren- striscinâ
trezor- tesaur
tri tre, trei
trik- guciâ
trikot- lavôr fat a gùcie
trink- bevi, trincâ
tritik- formènt
tro masse
trog- laip
tromp- imbrojâ, ingianâ
trotuar- marciepit, listòn
tru- bûs, buse
trud- imponi, obleâ, sfuarçâ
truf- trifule
trul- ciaçe
trumpet- trombe
trunk- pidâl, pedâl, fust
tuber- grùmbule, grop
tuf- çuf
tuj dal momènt
tuk- toch di stofe, bocòn di
tur- tôr, torate [tessût
turb- sgurli, gurli, gheo
turd- dordèl, dordei
turn- fâ zirâ, lâ atôr
turnir- torneo
turt- tortorele
tus- tossi
tuŝ- tociâ
tut- dut, intîr

U

-u desin. da l'imperatîv
-uj- — ogèt che al contèn dal dut
-ul- — persone caraterizade da
ulm- òlm
-um- — signif. indetermin.
umbilik- bugnigul, umbriçòn
unc- onçe
ung- ongle
unu un
urb- çitât
urĝ- sei urgènt
urin- spandi l'aghe
urogal- giàl çedròn, giàl di mon-
urs- ors [tagne
urtik- urtie
-us desin. dal condiçionâl

V

vad- passà a svuàç
vafl- ostie
vag- vagabondà, zirà la Calàbrie, là a torzeòn
vak- sei vacànt, nò sei ocupàt
vaks- cere, çere
van- inutil, sençe scopo
vakcini- murùcule, pirusièl
vand- parèt, paradane, tramesere
vang- ganasce
vant- lizèr, om sençe sàl, instabil, svoladi
varb- rolà, reclutà, inscrivi
variol- varûl, uarucle
varm- ciàld
vart- tignî a mens frutìns
vat- ovate
ve! puar mai me!, guaj!, jesus!
vejn- vene
vek- sveâ
vekt- jôv de bilançe
velen- ciarte veline
velk- flapî-si
velur- vilûd
ven- vignî
vendred- vinars
venen- velèn
venĝ- svindicâ-si
venk- vinçi
vent- vint, ajar (buere)
ventol- dâ ajar
ventr- pançe, tripe
verben- vermene
verdigr- verderàm
verg- bachete, uis-ce
verk- scrivi un'òpare leteràrie, [componi
verm- viàr
vert- çùrie
veruk- brusch, bugnòn
verv- vene, brio, estro
vesp- gespe
vesper- sere, sot gnot
vespert- gnotul
vest- vistî
veŝt- gilè, cass
vet- scometi, meti pen, parià
veter- timp, stàt dal çil
vetur- menâ-si, viazâ
vezik- viscie, bùfule
vi vo, vos
viand- ciàr (di mangià)
viburn- paugne, balòns di nêv
vic- file, rie, volte
vid- viodi, ualmâ, calumâ
vidv- vedul
vigl- svelt, sveât, fureghìn
vilaĝ- vile, pais, fraçiòn
vinagr- asêt
vind- fassâ (un fantulìn)
vinkt- grafe par comedà un crep
vintr- unviâr
violon- viulìn
vip- uis-ce, scorein
vipur- lìpare
vir- mas-cio
virg- vèrgine (ag.)
viŝ- sujâ, netâ
vitr- veri
vizaĝ- muse
voĉ- vôs, vôt
voj- strade
vojaĝ- viazâ
vok- clamâ
volupt- plasè carnàl
volv- invuluçâ, rodolà su, fà su
vom- vomità, rindi fûr
vort- peràule, vocabul
vost- code
vual- vêl
vulp- bolp
vund- ferî, firî

Z

zon- cintùrie, cinte, cente, çente
zorg- vê cure, ciòlî-si il fastidi
zum- businâ